

Universitätsbibliothek Wuppertal

Auli Gellii Noctes Atticae

Gellius, Aulus

Lugd. Batavorum, MDCLXXXVIII

Liber sextus

Nutzungsrichtlinien Das dem PDF-Dokument zugrunde liegende Digitalisat kann unter Beachtung des Lizenz-/Rechtehinweises genutzt werden. Informationen zum Lizenz-/Rechtehinweis finden Sie in der Titelaufnahme unter dem untenstehenden URN.

Bei Nutzung des Digitalisats bitten wir um eine vollständige Quellenangabe, inklusive Nennung der Universitätsbibliothek Wuppertal als Quelle sowie einer Angabe des URN.

[urn:nbn:de:hbz:468-1-1123](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:468-1-1123)

LIBER SEXTUS.

CAPUT I.

Quem in modum responderit Chrysippus adversus eos, qui providentiam consistere negaverunt.

* * * homines fecisse dicatur: tantam vim esse ærumnarum & malorum, adversus ea Chrysippus quum in libro *Ἐπιμετρίων* quarto differeret; Nihil est prorsus istis, inquit, imperitius, nihil insubidius, qui opinantur bona esse potuisse, si non essent ibidem mala, nam quum bona malis contraria sint; utraque necessarium est, opposita inter sese & quasi mutuo adverso quæque fulta nisu, consistere, nullum adedò contrarium sine contrario altero, quo enim pacto justitiæ sensus esse posset, nisi essent injuriæ? aut quid aliud justitia est, quàm injustitiæ privatio? quid item fortitudo intelligi posset, nisi ex ignaviæ oppositione? quid continentia nisi ex intemperantiæ? quo item modo prudentia esset, nisi foret contrà imprudentia? proinde, inquit, homines stulti cur non hoc etiam desiderant ut veritas sit & non sit mendacium? namque itidem sunt bona & mala, felicitas & infortunitas, dolor & voluptas, alterum enim ex altero, sicuti Plato ait, verticibus inter se contrariis deligatum est. sustuleris unum; abstuleris utrumque, Idem Chrysippus in eodem libro tractat consideratque dignumque esse id quæri putat, *εἰ αὖ τῶ ἀνθρώπων νοός ἔφύσιν γίνονται*. id est, naturane ipsa rerum vel providentia, quæ compagem hanc mundi & genus hominum fecit, morbos quoque & debilitates & ægritudines corporum, quas patiuntur homines, fecerit. existimat autem non fuisse hoc principale naturæ consilium, ut faceret homines morbis obnoxios, numquam enim hoc convenisse naturæ auctori parentique rerum omnium bonarum,

bonarum. sed quum multa, inquit, atque magna gigneret pareretque aptissima & utilissima, alia quoque simul agnata sunt incommoda iis ipsis, quæ faciebat, coherentia: eaque non per naturam, sed per sequelas quaedam necessarias facta dicit, quod ipse appellat, *ἡ παρεχόμεναι θύσιν*. sicut, inquit, quum corpora hominum natura fingeret, ratio subtilior & utilitas ipsa operis postulavit in tenuissimis minutisque officulis caput compingeret. sed hanc utilitatem rei majoris alia quædam incommoditas extrinsecus consecuta est; ut fieret caput tenuiter munitum, & ictibus offensionibusque parvis fragile. proinde morbi quoque & ægritudines partæ sunt, dum salus paritur. sic Heracle, inquit, dum virtus hominibus per consilium naturæ gignitur, vitia ibidem per affinitatem nata sunt.

CAP. II.

Quo iidem modo & vim necessitatemque fati constituerit, & esse tamen in nobis consilii, iudicii que nostri arbitrium confirmaverit.

Fatum, quod Græci *πεπρωμένον*, vel *εἰμαρμένον* vocant, ad hanc ferme sententiam Chrysippus Stoicæ princeps philosophiæ definit: *Fatum est*, inquit, sempiterna quædam & indeclinabilis series rerum & catena, volvens semetipsa sese & implicans per æternos consequentiæ ordines, ex quibus apta connexaque est ipsa autem verba Chrysippi, quantum valui memoria, adscripsi; ut, si cui meum istud interpretamentum videbitur esse obscurius, ad ipsius verba animadvertat. In libro enim *περὶ ἀρετῆς* quarto *εἰμαρμένον* esse dicit *φυσικῶν σύνταξιν ἢ ὄλων ἐξ αἰδῆς ἢ ἐτέρων ποῖς ἐτέροις ἐπιπελαθέντων, καὶ μὴ πολὺ μὲν ἐν ἀπερχομένῳ ἔσσης ἢ ποιούσης συμπλοκῆς*. aliarum autem opinionum disciplinarumque auctores huic definitioni ita obstrepunt. si

Chry-

Chrysippus, inquit, fato putat omnia moveri & regi, nec declinari transcendique posse agmina fati & volumina: peccata quoque hominum & delicta non sustentanda neque condicenda sunt ipsis voluntatibusque eorum; sed necessitati cuidam & instantiæ, quæ oritur ex fato; omnium quæ sit rerum domina & arbitra; per quam necesse sit fieri quicquid futurum est: & propterea nocentium pœnas legibus iniquè constitutas, si homines ad maleficia non sponte veniunt, sed fato trahuntur. Contra ea Chrysippus tenuiter multa & argutè disserit. Sed omnium fere, quæ super ea re scripsit, sententia hujuscemodi est: Quamquam ita sit, inquit, ut ratione quadam principali necessariò coacta atque connexa sint fato omnia; ingenia tamen ipsa mentium nostrarum proinde sunt fato obnoxia, ut proprietates eorum est ipsa & qualitas, nam si sunt per naturam primitus salubriter utiliterque facta; omnem illam vim, quæ de fato extrinsecus ingruit, inoffensius tractabiliusque transmittunt. fin verò sunt aspera & incita & rudia, nullisque artium bonarum adminiculis fulta: etiamsi parvo sive nullo fatalis incommodi conflictu urgeantur; sua tamen scævitate & voluntario impetu in assidua delicta & in errores ruunt. idque ipsum ut ea ratione fiat naturalis illa & necessaria rerum consequentia efficit, quæ fatum vocatur. est enim genere ipso quasi fatale & consequens, ut mala ingenia peccatis & erroribus non vacent. hujus deinde rei exemplo non hercle nimis alienè neque illepidè utitur. sicut, inquit, lapidem cylindrum si per spatia terræ prona atque deruta jacias, causam quidem ei & initium præcipitantiæ feceris; mox tamen ille præceps volvitur, non quia tu id jam facis, sed quoniam ita sese modus ejus & formæ volubilitas habet: sic ordo & ratio & necessitas fati genera ipsa & principia causarum movet; impetus verò consiliorum mentiumque nostrarum actionesque ipsas, voluntas cujusque propria

pria & animorum ingenia moderantur. Infert deinde verba hæc, his, quæ dixit, congruentia. Διὸ ὑπὸ τῶν Πυθαγορείων ἔτως εἴρηται,

Γνώσθι δὲ ἀνθρώπους ἀνθαίρετα πῆμα ἔχοντας.
ὡς τὸ βλαβῶν ἐκάστος παρ' αὐτοῖς γινουμένων, καὶ καθ' ὀρ-
μιλὴν αὐτῶν, ἀμαρτανόντων τε καὶ βλαπτομένων, καὶ ἢ τιμῇ
αὐτῶν διάνοιαν καὶ πρῆξιν. Propterea negat oportere
ferri audirique homines aut nequam aut ignavos & no-
centes & audaces: qui, quum in culpa & in maleficio
reiviçti sunt, per fugunt ad fati necessitatem, tamquam
in aliquod fani asylum; & quæ pessimè fecerunt, ea
non suæ temeritati, sed fato esse attribuenda dicunt. pri-
mus autem Homerus sapientissimus & antiquissimus
poëtarum dixit in hisce versibus:

Ὡ πόποι, οἷον δὴνυ θεῖ· βροτοὶ αἰπύονται.

Ἐξ ἡμεῶν γὰρ φασὶ κακὴ ἔμμελαι. οἱ ἢ καὶ αὐτοὶ

Σφῆσιν ἀπαδαλίγησιν ὑπὲρ μόρον ἀλγέ εχχασιν.

itaque M. Cicero in libro, quem de fato conscripsit, quum quæstionem istam diceret obscurissimam esse & implicatissimam, Chrylippum quoque philosophum non expedisse se in ea refert, his verbis: Chrylippus astuans laboransque, quonam pacto explicet & fato omnia fieri, & esse aliquid in nobis, intricatur hoc modo.

C A P. III.

Historia sumpta ex libris Tuberonis de serpente inusitata longitudinis.

TUbero in historiis scriptum reliquit, bello primo Panico Attilium Regulum consulem, in Africa, castris apud Bagradam flumen positis, prælium grande atque acre fecisse adversus unum serpentem illic stabulantem, inusitata immanitatis; eumque, magna topius exercitus confictione, ballistis atque catapultis diu

diu oppugnatum : ejusque interfecti corium longum pedes centum & viginti Romam misisse.

CAP. IV.

Quid idem Tubero novæ historiae de Attilio Regulo à Karthaginensibus capto litteris mandaverit ; quid etiam Tuditanus super eodem Regulo scripserit.

Quod satis celebre est de Attilio Regulo, id nuperimè legimus scriptum in Tuditani libris : Regulum captum, ad ea, quæ in senatu Romæ dixit suadens ne captivi cum Karthaginensibus permutarentur, id quoque addidisse ; venenum sibi Karthaginenses dedisse non præsentarium, sed ejusmodi quod mortem in diem proferret ; eo consilio, ut viveret quidem tantisper quoad fieret permutatio ; post autem grassante sensim veneno cor tabesceret. Eundem Regulum Tubero in historiis redisse Karthaginem, novisque exemplorum modis excruciatum à Pœnis dicit. *In aras, inquit, & profundas tenebras eum claudebant, ac diu post, ubi erat visus sol ardentissimus, repente educebant & adversus ictus solis oppositum continebant, atque intendere in cælum oculos cogebant. palpebras quoque ejus, ne connivere posset, sursum ac deorsum diductas insuebant.* Tuditanus autem fomno diu prohibitum atque ita vita privatum refert. idque ubi Romæ cognitum est, nobilissimos Pœnorum captivos liberis Reguli à senatu deditos, & ab iis in armario muricibus præfixo destitutos, eademque infomnia cruciatos interisse.

Quod Alfenus jurisconsultus in verbis veteribus interpretandis erraverit.

Alfenus jurisconsultus, Servii Sulpicii discipulus, rerumque antiquarum non incuriosus, in libro Digestorum trigesimo & quarto, Conjectaneorum autem secundo, *In federe*, inquit, quod inter populum Romanum & Karthaginenses factum est, scriptum invenitur, ut Karthaginenses quotquot annis populo Romano darent certum pondus argenti puri puti. quaesitumque est quid esset argentum purum putum. respondi ego, inquit, esse purum putum valde purum: sicut novum novicium dicimus & proprium propicium, augere atque intendere volentes novi & proprii significationem. Hoc ubi legimus, mirabamur eandem affinitatem visam esse Alfeno puri & puti, quæ sit novi & novicii, nam si esset puricium, tum sanè videretur dici, quasi novicium, id etiam mirum fuit, quod novicium per augendi figuram dictum existimavit; quum sit novicium non quod magis novum sit, sed quod à novo dictum inclinatumque sit. His ergo assentimus, qui putum esse dicunt à putando dictum; & ob eam causam prima syllaba brevi pronunciant, non longa: uti existimasse Alfenum videtur, qui à puro id esse factum scripsit. putare autem veteres dixerunt, vacantia ex quaque re ac non necessaria aut etiam obstantia & aliena abferre & excidere, & quod esse utile ac sine vitio videretur, relinquere. sic namque arbores & vitæ, & sic etiam rationes putari dictum, verbum quoque ipsum puto, quod declarandæ sententiæ nostræ causa dicimus, non signat profectò aliud quàm id agere nos in re dubia obscuraque, ut, decisis amputatisque falsis opinionibus, quod videatur esse verum & integrum & incorruptum, retineamus. Argentum ergo in Karthaginensi

ginienſi fœdere *putum* dictum eſſe, quaſi *exputatum*, excoctumque, omnique aliena materia carens omnibuſque ex eo vitiiſ detractiſ emaculatum & candefactum. ſcriptum eſt autem *purum putum* non in Karthaginenſi ſolum fœdere, ſed tum in multis aliis veterum libriſ, tum in Q. quoque Ennii tragœdia, quæ inſcribitur *Alexander*, & in ſatira M. Varroniſ, quæ inſcripta eſt *Δις πᾶσιδες οἱ γέροντες*.

C A P. VI.

Temerè ineptèque reprehensum eſſe à Julio Higino Vergilium, quòd præpetes Dædali pennas dixit: atque inibi quid ſint aves præpetes, & quid illa ſint aves, quas Nigidius inferas appellavit.

Dædalus, ut fama eſt, fugiens Minoia regna
Præpetibus pennis auſus ſe credere cælo.

In hiſ Vergilii verſibus reprehendit Higinus, *præpetibus pennis*, quaſi impropriè & inſcitè dictum, nam *præpetes*, inquit, *aves* ab auguribuſ appellantur, quæ aut opportunè prævolant, aut idoneas ſedes capiunt, non aptè igitur uſum verbo augurali exiſtimavit in Dædali volatu nihil ad augurum diſciplinam pertinente. ſed Higinus nimis Herclè ineptus eſt, quum quid *præpetes* eſſent ſe ſcire ratus eſt: Virgilium autem & Cn. Mattium doctum virum ignoraffe, qui in ſeptimo Iliadiſ, Victoriã volucrem, præpetem appellavit hoc verſu:

Dum det vincenti præpes Victoria palmam.

Cur autem non Q. quoque Ennium reprehendit, qui in annaliſ, non pennas Dædali præpetes, ſed longè di-verſuſ, inquit;

— *Quid*

Brundiuſium pulchro præcinctum præpete portu:

&, ſi vim potiuſ naturamque verbi conſideraſſet, neque id ſolùm quod augureſ dicerent, inſpexiſſet; veniam proſuſ

profus pœtis daret similitudine ac translatione verborum, non significatione propria utentibus. nam quoniam non ipsæ tantum aves quæ prosperius prævolant, sed etiam loci, quos capiunt, qui idonei felicesque sunt, *præpetes* appellantur; idcirco Dædali pennas *præpetes* dixit: quoniam ex locis in quibus periculum metnebat in loca tutiora pervenerat. *locos* porro *præpetes* & augures appellant, & Ennius in annalium primo dixit,

Præpetibus hilares sese pulchrisque locis dant.

avibus autem præpetibus contrarias aves *inferas* appellari Nigidius Figulus in libro primo augurii privati ita dicit. *Discrepat dextera sinistra; præpes infera.* Ex quo est conjectare *præpetes* appellatas, quæ altiùs sublimiùsque volitent: quum differre à *præpetibus* Nigidius *inferas* dixerit. Adolescens ego Romæ, tum quum etiam ad grammaticos itarem, audivi Apollinarem Sulpicium, quem in primis sectabar, quum de jure augurio quæreretur, & mentio *præpetum avium* facta esset, Erucio Claro præfecto urbi dicere; *præpetes* sibi videri esse alites, quas Homerus *τανυπέρυγας* appellaverit: quoniam istas potissimum augures spectarent, quæ ingentibus alis patulæ atque porrectæ prævolarent. Atque ibi hos Homeri versus dixit,

Τὸν δ' ἰωνοῖσι τανυπέρυγας κελύξας

Πειθεῖσθαι, ἦ ἔπ' μελατέροισι ἔδ' ἀλεγίζω.

C A P. VII.

De Acca Larentia & Caja Tarratia, deque origine sacerdotii fratrum Arvalium.

ACCÆ Larentiæ & Cajæ Tarratiæ, sive illa Fufetia est, nomina in antiquis annalibus celebra sunt; earum altera post mortem, Tarratiæ autem vivæ amplissimi honores à populo Romano habiti sunt, & Tarratiam quidem Virginem Vestæ fuisse lex Horatia testis est,

est, quæ super ea ad populum lata, qua lege ei plurimi honores fiunt, inter quos jus quoque testimonii dicendi tribuitur, *testabilisque* una omnium feminarum ut sit datur. Id verbum est ipsius legis Horatiæ. Contrarium est in XII tabulis scriptum. IMPROBUS, INTESTABILIS. Q. EST O. præterea si quadraginta annos nata sacerdotio abire ac nubere voluisset, jus ei potestatisque exaugurandi atque nubendi facta est, muniticentiæ & beneficii gratia, quod campum Tiberinum sive Martium populo Romano condonasset. sed Acca Larentia corpus in vulgus dabat, pecuniamque emeruerat ex eo quæstu uberem. ea testamento, ut in Antiatis historia scriptum est, Romulum regem, ut quidam alii tradiderunt, populum Romanum bonis suis hæredem fecit. ob id meritum à flamine Quirinali sacrificium ei publicè fit: & dies è nomine ejus in fastos additus. Sed Sabinus Massurius in primo Memorialium secutus quosdam historiæ scriptores Accam Larentiam Romuli nutricem fuisse dicit. *Ea, inquit, mulier ex duodecim filiis maribus unum morte amisit, in illius locum Romulus Acca Larentie sese filium dedit; seque & ceteros ejus filios fratres aruales appellavit. ex eo tempore collegium mansit fratrum arvalium numero duodecim. cujus sacerdotii insigne est spicea corona & alba insula.*

*Pertinere ad legem pu-
rat, quam
Gellius infra
L. XV. c. 13.
in fin. Rein.
var. c. VI.*

CAP. VIII.

Notata quadam de Alexandro & de P. Scipione memora-
tu digna.

Appion Græcus homo, qui Plistonices est appella-
tus, facili atque alacri facundia fuit. is quum de
Alexandri regis laudibus scriberet. Victi, inquit, hos-
tis uxorem facie incluta mulierem vetuit in conspectum
suum deduci, ut eam ne oculis suis quidem contingeret.
Lepida igitur quæstio agitari potest, utrum videri continen-
tione-

tinentiorum par sit, Publiumne Africanum superiorem, qui, Karthagine ampla civitate in Hispania expugnata, virginem tempestivam, forma egregia, nobilis viri Hispani filiam captam perductamque ad se patri inviolatam reddidit; an regem Alexandrum, qui Darii regis uxorem eandemque ejusdem sororem praelio magno captam, quam esse audiebat exsuperanti forma, videre noluit, perducique ad sese prohibuit. Sed hanc utramque declamatiunculam super Alexandro & Scipione celebraverint, quibus abundè & ingenii & otii & verborum est, nos satis habebimus, quod ex historia est, id dicere; Scipionem istum verone an falso incertum, fama tamen, quum esset adolescens, haud sincera fuisse, & propemodum constitisse hosce versus à Cn. Nævio poeta in eum scriptos esse;

*Etiam qui res magnas manu saepe gessit gloriose;
Cujus facta viva nunc vigent; qui apud gentes solus
Praestat: eum suus pater cum pallio uno ab amica ab-
duxit.*

His ego versibus credo adductum Valerium Antiatem adversum ceteros omnes scriptores de Scipionis moribus sensisse; & eam puellam captivam non redditam patri scripsisse, contra quam nos suprâ diximus, sed retentam à Scipione atque in deliciis amoribusque ab eo usurpatam.

C A P. IX.

Locus exemptus ex annalibus L. Pisonis historia & orationis lepidissima.

QUOD res videbatur memoratu digna, quam fecisse Cn. Flavium Anni filium ædilem curulem L. Pisonis in tertio annali scripsit, eaque res perquam purè & venustè narrata à Pifone; locum istum totum huc ex Pisonis annali transposuimus. Cn. inquit, *Flavius patre libertino*

bertino natus scriptum faciebat: isque in eo tempore adili curuli apparebat, quo tempore adiles subrogantur: eumque pro tribu adilem curulem renunciaverunt. at adilis, qui comitia habebat, negat accipere, neque sibi placere, qui scriptum faceret, eum adilem fieri. Cn. Flavius Annii filius dicitur tabulas posuisse; scriptu sese abdicasse: isque adilis curulis factus est. idem Cn. Flavius Annii filius dicitur ad collegam venisse visere ægrotum: & in conclave postquam introivit, adolescentes ibi complures nobiles sedebant contemnentes eum: assurgere ei nemo voluit. Cn. Flavius Annii filius adilis id arrisit. sellam curulem iussit sibi afferri, eam in limine apposuit, nequis illorum exire posset: utique ii omnes inviti viderent sese in sella curuli sedentem.

C A P. X.

Historia super Euclide Socratico: cujus exemplo Taurus philosophus adhortari adolescentes suos solitus est ad philosophiam gnaviter sectandam.

Philosophus Taurus, vir memoria nostra in disciplina Platonica celebratus, cum aliis bonis multis salubribusque exemplis hortabatur ad philosophiam capessendam, tum vel maximè ista re animos juvenum expergebat, Euclidem quam dicebat Socraticum factitavisse. Decreto, inquit, suo Athenienses cauerant, ut, qui Megaris civis esset, si intulisse Athenas pedem prebensus esset, ut ea res ei homini capitalis esset. tanto Athenienses, inquit, odio flagrabant finitimorum hominum Megarensium. tum Euclides, qui indidem Megaris erat, quique ante id decretum & esse Athenis & audire Socratem consueverat, postquam id decretum sanxerunt, sub noctem, quum advesperasceret, tunica longa muliebri indutus & pallio versicolore amictus, & caput rica velatus è domo sua Megaris Athenas ad Socratem commeabat; ut

vel noctis aliquo tempore consiliorum sermonumque ejus fieret particeps: rursusque sub lucem milia passuum paulo amplius viginti, eadem veste illa tectus redibat. At nunc, inquit, videre est philosophos ultro currere, ut doceant, ad fores juvenum divitum; eosque ibi sedere atque opperiri prope ad meridiem, donec discipuli nocturnum omne vinum edormiant.

C A P. XI.

Verba ex oratione Q. Metelli Numidici, qua libuit meminisse, ad officium gravitatis dignitatisque vitæ decentia.

CUM inquinatissimis hominibus non esse convicio decertandum, neque in maledictis adversus impudentes & improbos velitandum, quia tantisper similis & compar eorum fias, dum paria & consimilia dicas atque audias, non minus ex oratione Q. Metelli Numidici sapientis viri cognosci potest, quàm ex libris & disciplinis philosophorum. Verba hæc sunt Metelli adversus Cn. Manlium tribunum plebei, à quo apud populum in concione laceffitus jaçtatusque fuerat dictis petulantibus. Nunc quod ad illum attinet, Quirites, quoniam se ampliorem putat esse, si se mihi inimicum dicitaverit, quem ego mihi neque amicum recipio, neque inimicum respicio, in eum ego non sum plura dicturus. nam eum indignissimum arbitror, cui à viris bonis benedicatur: tum ne idoneum quidem, cui à probis maledicatur. nam si in eo tempore hujuscemodi homunculum nomines, in quo pænire non possis; majore honore quam contumelia afficias.

C A P. XII.

Quòd neque testamentum, sicuti Servius Sulpicius existimavit: neque sacellum, sicuti C. Trebatius, duplicia verba sum, sed à testatione alterum productum, alterum à sacro diminutum.

Servius Sulpicius jureconsultus, vir ætatis suæ doctissimus, in libro de sacris detestandis secundo, quæ ratione adductus testamentum verbum esse duplex scripserit, non reperio, nam compositum esse dixit à mentis contestatione. quid igitur *calceamentum*, quid *paludamentum*, quid *pavimentum*, quid *vestimentum*, quid alia mille per hujuscemodi formam producta, etiamne ista omnia composita dicemus? Obrepisse autem videtur Servio, vel si quis alius est qui id prior dixit, falsa quidem sed non abhorrens neque inconcinna quasi mentis quædam in hoc vocabulo significatio. sicut Heracle C. quoque Trebatio eadem concinnitas obrepfit. nam in libro de religionibus secundo, *Sacellum est*, inquit, *locus parvus deo sacratus cum ara.* deinde addit verba hæc: *Sacellum ex duobus verbis arbitror compositum sacri & cellæ; quasi sacra cella.* hoc quidem scripsit Trebatius; sed quis ignorat *sacellum* & simplex verbum esse, & non ex *sacro* & *cella* copulatum, sed ex *sacro* diminutum?

C A P. XIII.

De quæstiunculis apud Taurum philosophum in convivio agitatis, quæ symposiaca vocantur.

Factitatum observatumque hoc Athenis est ab iis, qui erant philosopho Tauro junctiores. quum domum suam nos vocaret, ne omnino, ut dicitur, immunes & a symboli veniremus, conjectabamus ad cœnulam non cupedias ciborum sed argutias quæstionum.

Unusquisque igitur nostrum commentus paratusque iba-
 quod quæreret: eratque initium loquendi, edundi finis.
 Quærebantur autem non gravia nec reverenda, sed
 ἐπιθυμητά quædam lepida & minuta & florentem vino
 animum laceffentia, quale hoc ferme est subtilitatis lu-
 dicæ, quod dicam. Quæsitum est, quando moriens
 moreretur; quum jam in morte esset, an tum etiam
 quum in vita foret: & quando surgens surgeret; quum
 jam staret, an tum etiam quum sederet: &, qui artem
 disceret, quando artifex fieret; quum jam esset, an tum
 quum etiam non esset, utrum enim horum dicas; ab-
 surdè atque ridiculè dixeris: multoque absurdius esse vi-
 debitur, si aut utrumque esse dicas aut neutrum, sed ea
 omnia quum captiones esse quidam fuitiles & inanes dicerent: Nolite, inquit Taurus, hæc quasi nugarum ali-
 quem ludum aspernari. gravissimi philosophorum super
 hac re serio quæsierunt: & alii moriendi verbum atque
 momentum manente adhuc vita dici atque fieri putave-
 runt; alii nihil in eo tempore vitæ reliquerunt; totum-
 que illud, quod mori dicitur, morti vindicaverunt. i-
 tem de cæteris similibus in diversa tempora & in contra-
 rias sententias discesserunt. Sed Plato, inquit, noster
 neque vitæ id tempus neque morti dedit; idemque in
 omni consimilium rerum disceptatione fecit. vidit quip-
 pe utrumque esse pugnans: neque posse ex duobus con-
 trariis, altero manente alterum constitui: quæstionem-
 que fieri per diversorum inter sese finium mortis & vitæ
 cohærentiam: & idcirco peperit ipse expressitque aliud
 quoddam novum in confinio tempus; quod verbis pro-
 priis atque integris τὴν ἐξ αἴφνης φύσιν appellavit: idque
 ipsam ita, uti dico, inquit, in libro cui Parmenides
 titulus est, scriptum ab eo reperietis: τὸ γὰρ ἐξ αἴφνης ποιε-
 τὸν τι εἶοικε σημαίνειν, ὡς ἐξ ὀκείνης μεταβάλλον εἰς ἑκάτερον.
 tales apud Taurum symbolæ, taliaque erant secunda-
 rum mensarum, ut ipse dicere solitus erat, τρεγγύματα.

CAP. XIV.

Pœniendis peccatis tres esse rationes à Philosophis attributas, & quamobrem Plato tantum duarum ex his meminert.

POEniendis peccatis tres esse debere causas existimatum est. una est, quæ, *νεθεσία*, vel *κόλασις*, vel *παρτίσις* dicitur; quum pœna adhibetur castigandi atque emendandi gratia, ut is, qui fortuito deliquit, attentior fiat correctiorque: altera est, quam ii, qui vocabula ista curiosius diviserunt, *πρωείαν* appellant, ea causa animadvertendi est, quum dignitas auctoritalque ejus, in quem est peccatum, tuenda est, ne prætermiſſa animadverſio contemptum ejus pariat & honorem levet: idcircoque id ei vocabulum à conservatione honoris factum putant. tertia ratio vindicandi est, quæ *παρτίσις* à Græcis nominatur, quum pœnitio propter exemplum est necessaria: ut cæteri similibus à peccatis, quæ prohiberi publicitus interest, metu cognitæ pœnæ deterreantur. idcirco veteres quoque nostri exempla pro maximis gravissimisque pœnis dicebant. Quando igitur aut spes magna est, ut is, qui peccavit, citra pœnam ipse sese ultro corrigat: aut spes contrà nulla est emendari eum posse & corrigi: aut jacturam dignitatis, in quam peccatum est, metui non necessum est: aut non id peccatum est, cujus exemplo necessario metu succurrendum sit: tum, quicquid ita delictum est, non sanè dignum esse imponendæ pœnæ studium visum est. Has tres ulciscendi rationes & philosophi alii plurifariam & noster Taurus in primo commentariorum, quos in Gorgiam Platonis composuit, scriptas reliquit. Plato autem ipse verbis apertis duas solas esse pœniendi causas dicit: unam, quam primo loco propter corrigendum: alteram, quam in tertio propter exempli metum posuimus.

mus. Verba sunt hæc Platonis in Gorgia: *προσὴν δὲ παντὶ, τῷ ἐν πτωχείᾳ ὄντι ἢ τῷ ἀλλοῦ ὀρθῶς πτωρκεμενῶ ἢ βελίονι γίνεσθαι, καὶ ὀνίκασθαι, ἢ παρδείγμα π τοῖς ἀλλοῖς γίνεσθαι, ἵνα ἀλλοῖ ὀρθῶς πάσονται ἂ ἀν πάροι, φο-
 Εἰρήμοι βελίος γίνονται.* In hisce verbis facile intelligas *πτωχείαν* Platonem dixisse, non ut suprâ scripsi quosdam dicere, sed ita ut promiscuè dici solet, pro omni pœnitione, an ne autem quasi omnino parvam & contemtu dignam præterierit pœnæ sumendæ causam propter tuendam læsi hominis auctoritatem, an magis, quasi ei, quam dicebat, rei non necessariam prætermiserit, quum de pœnis, non in vita, neque inter homines, sed post vitæ tempus capiendis scriberet, ego in medium relinquo.

C A P. XV.

De verbo, quiesco, an e littera corripitur an produci debeat.

AMicus noster homo multi studii atque in bonarum disciplinarum opere frequens, verbum, *quiescit*, usitatè, *e*, littera correpta dixit. alter item amicus homo in doctrinis, quasi in præstigiis, mirificus, communiumque vocum respuens nimis & fastidians, barbaram eum dixisse opinatus est; quoniam producere debuisset non corripere. nam, *quiescit*, ita oportere dici prædicavit, ut, *calescit*, *nitescit*, *stupescit*, atque alia hujuscemodi multa, id etiam addebat, quod, *quies*, *e*, producta, non brevi diceretur. noster autem, qua est omnium rerum verecunda mediocritate, ne si Aëlii quidem, Cincii, & Satyri dicendum ita censuissent, obsecuturum sese fuisse ait contra perpetuam Latinæ linguæ consuetudinem: neque se tam insignitè locuturum, absconsa inauditaque ut diceret. litteras autem super hac refecit inter exercitia quædam ludicra: &, *quiesco*, non esse his simile, quæ suprâ posui, nec à quiete dictum, sed

sed ab eo quietem; Græcæque vocis ἤκουσεν ἤκουον
 Jonicè à verbo ἔχω ἴχω & modum & originem ver-
 bum illud habere demonstravit: rationibusque haud
 sanè frigidis docuit, quiesco, e, littera longa dici non
 convenire.

C A P. XVI.

Notatum verbum, deprecor, à poëta Catullo inusitatè
 quidem, sed aptè positum & propriè: deque ratione e-
 jus verbi, exemplisque veterum scriptorum.

EJusmodi quispiam qui tumultuariis & inconditis lin-
 guæ exercitationibus ad famam se facundiæ permi-
 serat, neque orationis Latinæ usurpationes veras didi-
 cerat, quum in Lycio forte vespera ambulemus, ludo
 ibi & voluptati nobis fuit. nam quum esset verbum, de-
 precor, doctiusculè positum in Catulli carmine; quia id
 ignorabat, frigidissimos versus esse dicebat, omnium
 quidem meo judicio venustissimos, quos subscripsi;

Lesbia mi dicit semper male, nec tacet umquam

De me Lesbia: me dispeream nisi amat.

Quo signo? quasi non totidem mox deprecor illi

Afiduè: verum dispeream nisi amo.

deprecor hoc in loco vir bonus ita dictum esse putabat;
 ut plerumque à vulgo dicitur: quod significat valde pre-
 cor & oro & supplico. in quo, de, præpositio ad au-
 gendum & cumulandum valet. quod si ita esset; frigi-
 di sanè versus forent. nunc enim contrà omnino est.
 nam, de, præpositio, quoniam est anceps, in uno eo-
 demque verbo diversitatem significationis capit. sic enim,
 deprecor, à Catullo dictum est, quasi detestor, vel ex-
 secror, vel depello, vel abominor. contrà autem va-
 let, quum Cicero pro P. Sulla ita dicit: *Quam multo-
 rum hic vitam à Sulla deprecatus.* item in disputatione le-
 gis agrariæ: *Si quid deliquero; nulla sunt imagines que*
 me

me à vobis deprecetur. Sed neque solus Catullus ita isto verbo usus est, pleni adè sunt libri veterum similis in hoc verbo significationis, ex quibus unum & alterum, quæ suppetierant, apposui. Q. Ennius in Erechtheo non longè secus dixit quàm Catullus:

*Quibus nunc, inquit, arumna mea libertatem paro,
Quibus servitutem mea miseria deprecor.*

significat abigo & amolior, vel prece adhibita, vel quo alio modo. item Ennius in Ctesiphonte:

Ego quum mea vita parcam, letum inimico deprecor.
Cicero in libro sexto de republica ita scripsit: *Quod quidem eo fuit majus, qui quum causa pari collega essent, non modò invidia pari non erant, sed etiam Claudii invidiam Gracchi caritas deprecabatur.* hic quoque item non est valde precabatur, sed quasi propulsabat & defendebat invidiam. quod Græci propinqua significatione *περιεργαζου* dicunt. Item pro A. Licinio consimiliter Cicero verbo isto utitur. *Quid, inquit, huic homini facias? nonne concedas interdum, ut excusatione summa stultitia summa improbitatis odium deprecetur?* item in Verrem actionis secundæ primo; *Nunc verò quid faciat Hortensius? avaritiæ crimina frugalitatis laudibus deprecetur? an hominem flagitiosissimum, libidinosissimum, nequissimumque defendat?* Sic igitur Catullus eadem se facere dicit, quærens veniam quòd & malediceret ei palam, respueretque & recusaret detestareturque assidue; & tamen eam penitus deperiret.

C A P. XVII.

Quis omnium primus libros publicè præbuerit legendos; quantusque numerus fuerit Athenis ante clades Persicas librorum in bibliothecis publicorum.

Libros Athenis disciplinarum liberalium publicè ad legendam præbendos primus posuisse dicitur Pistratus

Aratus tyrannus : deinceps studiosius accuratiusque ipsi Athenienses auxerunt : sed omnem illam postea librorum copiam Xerxes Athenarum potitus, urbe ipsa præter arcem incensa abstulit asportavitque in Persas. hos porro libros universos multis post tempestatibus Seleucus rex, qui Nicanor appellatus, referendos Athenas curavit. ingens postea numerus librorum in Ægypto à Ptolemæis regibus vel conquestus vel confectus est ad milia fermè voluminum septingenta : sed ea omnia bello priore Alexandrino, dum diripitur ea civitas, non spontè neque opera consulta, sed à militibus forte auxiliariis incensa sunt.

LIBER SEPTIMUS.

CAPUT I.

Admiranda quedam de P. Africano superiore ex annalibus sumta.

UOD de Olympiade Philippi regis uxore Alexandri matre, in historia Græca scriptum est ; idem de P. Scipionis quoque matre, qui prior Africanus appellatus est, memoriæ datum est. nam & C. Oppius & Julius Higinus, alique, qui de vita & rebus Africani scripserunt, matrem ejus diu sterilem existimatam tradunt ; Publium quoque Scipionem, cum quo nupta erat, liberos desperavisse. postea in cubiculo atque in lecto mulieris, quum absente marito cubans sola obdormisset, visum repente juxta eam cubare ingentem anguem ; eumque, iis qui viderant territis & clamantibus, elapsum inveniri non quisse : idipsum P. Scipionem ad haruspices retulisse : eos, sacrificio facto, respondisse fore ut liberi generentur : neque multis diebus post, quàm